

Täysistunto

Keskiviikko 22.6.2022 klo 14.01—15.43

Täysistunto alkoi klo 14.01. Täysistunto päättyi klo 15.43.

Puhetta johti puhemies Matti Vanhanen (14.01—15.43).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Ilmoituksia

2.1. Muut ilmoitukset

Wille Rydman on eronnut Kansallisen Kokoomuksen eduskuntaryhmästä 21.6.2022 lukien.

2.2. Kertomukset

Eduskunnalle on annettu Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintakertomus vuodelta 2021 ja Eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus vuodelta 2021 (K 8, 18/2022 vp).

3. Wille Rydmanin vapautuspyyntö perustuslakivaliokunnan jäsenyydestä, Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan jäsenyydestä ja eduskunnan tilintarkastajien jäsenyydestä

Vapautuspyyntö VAP 20/2022 vp

Ainoa käsittely

Eduskunta hyväksyi vapautuspyynnön.

Täydennysvaalit toimitetaan myöhemmin ilmoitettavana ajankohtana.

4. Hallituksen esitys eduskunnalle vanhemmuuslaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 132/2021 vp

Lakialoite LA 13/2020 vp, 20/2021 vp

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp

Pöytäkirja PTK 79/2022 vp

Toinen käsittely

Puhemies Matti Vanhanen: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. Keskustelu asiasta päättyi 21.6.2022 pidetyssä täysistunnossa.

Keskustelussa on Mari Rantanen Antero Laukkasen kannattamana ehdottanut, että lakiehdotukset hylätään. Keskustelussa on Mari Rantanen Antero Laukkasen kannattamana tehnyt vastalauseen 1 mukaiset kaksi lausumaehdotusta. Antero Laukkanen on Sari Essayahin kannattamana tehnyt vastalauseen 2 mukaisen lausumaehdotuksen.

Selonteko hyväksyttiin.

Lakiehdotusten hyväksyminen ”jaa”, hylkääminen ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 106, ei 46, tyhjiä 1; poissa 46 (äänestys 1).

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 132/2021 vp sisältyvät 1.—10. lakiehdotuksen. Eduskunta pysyi ensimmäisessä käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteisiin LA 13/2020 vp ja LA 20/2021 vp sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi.

Puhemies Matti Vanhanen: Lopuksi on päätettävä keskustelussa tehdyistä lausumaehdotuksista.

Mietintö ”jaa”, Mari Rantasen lausumaehdotus 1 ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 87, ei 65; poissa 47 (äänestys 2). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Mietintö ”jaa”, Mari Rantasen lausumaehdotus 2 ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 89, ei 64; poissa 46 (äänestys 3). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Mietintö ”jaa”, Antero Laukkasen lausumaehdotus ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 102, ei 50; poissa 47 (äänestys 4). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Eduskunta hyväksyi mietintöön sisältyvän lausumaehdotuksen. Asian käsittely päättyi.

5. Hallituksen esitys eduskunnalle maatalouden tuotantorakennusten kiinteistöverotukea vuoden 2022 kiinteistöverotuksessa koskeviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 82/2022 vp

Lakialoite LA 54/2021 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 13/2022 vp

Toinen käsittely

Puhemies Matti Vanhanen: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. Keskustelu asiasta päättyi 21.6.2022 pidetyssä täysistunnossa.

Pöytäkirja PTK 79/2022 vp

Keskustelussa on Jani Mäkelä Arto Satosen kannattamana tehnyt vastalauseen 1 mukaiset kolme lausumaehdotusta.

Selonteko hyväksyttiin.

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 82/2022 vp sisältyvät 1.—3. lakiehdotuksen. Eduskunta pysyi ensimmäisessä käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteeseen LA 54/2021 vp sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi.

Puhemies Matti Vanhanen: Lopuksi on päätettävä keskustelussa tehdyistä lausumaehdotuksista.

Mietintö ”jaa”, Jani Mäkelän ehdotus 1 ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 88, ei 68; poissa 43 (äänestys 5). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Mietintö ”jaa”, Jani Mäkelän ehdotus 2 ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 88, ei 68; poissa 43 (äänestys 6). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Mietintö ”jaa”, Jani Mäkelän ehdotus 3 ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 88, ei 68; poissa 43 (äänestys 7). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Asian käsittely päättyi.

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sosiaalihuoltolain ja ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvveluista annetun lain muuttamisesta sekä niihin liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 231/2021 vp

Lakialoite LA 37/2020 vp

Toimenpidealoite TPA 88/2020 vp

Valiokunnan mietintö StVM 12/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Matti Vanhanen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystalvvelokunnan mietintö StVM 12/2022 vp. Yleiskeskustelu asiasta päättyi 21.6.2022 pidetyssä täysistunnossa.

Nyt käsitellään muutosehdotukset.

1. lakiehdotus

49 b §

Arja Juvonen ps: Arvoisa puhemies! Teen 1. lakiehdotuksen 49 b §:ään vastalauseen 1 mukaisen muutosesityksen.

Pöytäkirja PTK 79/2022 vp

Kaisa Juuso ps: Arvoisa puhemies! Kannatan edustaja Juvosen esitystä.

Arja Juvonen ehdotti Kaisa Juuson kannattamana, että pykälä hyväksytään vastalauseen 1 mukaisena.

Keskustelua ei syntynyt.

Mietintö ”jaa”, Arja Juvosen ehdotus ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 116, ei 39; poissa 44 (äänestys 8). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

2. lakiehdotus

18 §

Arja Juvonen ps: Arvoisa puhemies! Teen 2. lakiehdotuksen 18 §:ään vastalauseen 1 mukaisen muutosesityksen.

Kaisa Juuso ps: Arvoisa puhemies! Kannatan edustaja Juvosen esitystä.

Arja Juvonen ehdotti Kaisa Juuson kannattamana, että pykälä hyväksytään vastalauseen 1 mukaisena.

Keskustelua ei syntynyt.

Mietintö ”jaa”, Arja Juvosen ehdotus ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 88, ei 68; poissa 43 (äänestys 9). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

3. lakiehdotus

7 c §

Arja Juvonen ps: Arvoisa puhemies! Teen 3. lakiehdotuksen 7 c §:ään vastalauseen 1 mukaisen pykälämuutosesityksen.

Kaisa Juuso ps: Arvoisa puhemies! Kannatan edustaja Juvosen ehdotusta.

Arja Juvonen ehdotti Kaisa Juuson kannattamana, että pykälä hyväksytään vastalauseen 1 mukaisena.

Keskustelua ei syntynyt.

Mietintö ”jaa”, edustaja Juvosen ehdotus ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 88, ei 41, tyhjiä 25; poissa 45 (äänestys 10). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 231/2021 vp sisältyvien 1.-4. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Eduskunta yhtyi valiokunnan ehdotukseen lakialoitteen

Pöytäkirja PTK 79/2022 vp

seen LA 37/2020 vp sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

7. Hallituksen esitys eduskunnalle seksuaalirikoksia koskevaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys HE 13/2022 vp
Lakialoite LA 24, 51, 96/2020 vp
Kansalaisaloite KAA 2/2019 vp
Valiokunnan mietintö LaVM 10/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Matti Vanhanen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö LaVM 10/2022 vp. Yleiskeskustelu asiasta päättyi 21.6.2022 pidetyssä täysistunnossa.

Yleiskeskustelussa on Pihla Keto-Huovinen Leena Meren kannattamana ehdottanut, että käsittelyn pohjaksi otetaan vastalauseeseen sisältyvä lakiehdotus.

Selonteko hyväksyttiin.

Mietintö ”jaa”, Pihla Keto-Huovisen ehdotus ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 87, ei 69; poissa 43 (äänestys 11). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 13/2022 vp sisältyvien 1.—16. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Eduskunta yhtyi valiokunnan ehdotukseen kansalaisaloitteeseen KAA 2/2019 vp sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä ja lakialoitteisiin LA 24, 51 ja 96/2020 vp sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

8. Hallituksen esitys eduskunnalle avoimuusrekisterilaiksi

Hallituksen esitys HE 98/2022 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Matti Vanhanen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja talousvaliokunnan on annettava lausunto.

Lähetekeskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Keskustelu, ministeri Henriksson.

Keskustelu

14.14 **Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies, värderade talman! [Hälinää — Puhemies koputtaa] Avoimuus ja luottamus ovat demokraattisen yhteiskuntamme tärkeimpiä elementtejä. Suomi sijoittuu toistuvasti hyvin kansainvälisten järjestöjen julkaisemissa demokratiaa, ihmisoikeuksia, lehdistönvapautta,

Pöytäkirja PTK 79/2022 vp

korruptoitumattomuutta ja hallinnon toimivuutta mittaavissa vertailuissa. Suomessa demokratialla on vahvat perinteet ja korkea arvostus kansalaisten keskuudessa. Tämä on asia, jota meidän tulee jatkossakin vaalia.

Meillä on tänään käsiteltävänä avoimuusrekisterilaki, joka velvoittaisi yrityksiä, yhdistyksiä ja säätiöitä ilmoittamaan eduskuntaan ja ministeriöihin kohdistamastaan vaikuttamistoiminnasta eli lobbauksesta julkiseen avoimuusrekisteriin. Lisäksi rekisteriin ilmoitettaisiin lobbaukseen liittyvien konsulttipalveluiden, kuten vaikuttajaviestinnän, tarjoamisesta asiakkaille.

Värderade talman! Vi behandlar i dag förslaget till en ny lag om öppenhetsregistret. Förslaget är att lagen ska förplikta företag, föreningar och stiftelser att anmäla lobbying som riktas mot riksdagen och ministerierna. Syftet med öppenhetsregistret är att förbättra transparensen i den kommunikation där man strävar efter att påverka beredningen och beslutsfattandet samt att därigenom stärka medborgarnas förtroende. Registret ska inte hindra samhällspåverkan och samhällsdialog utan göra den mera transparent. Genom att göra lobbyingen synlig stärker vi vår demokrati och medborgarnas förtroende för beslutsfattarna.

Arvoisa puhemies! Suomalaisessa päätöksentekokulttuurissa virkamiehet ja poliitikot kuulevat aktiivisesti erilaisia sidosryhmiä ja pyrkivät sovittamaan näiden näkemyksiä yhteen. Tämä viranomaisten, päättäjien ja yhteiskunnan eri toimijoiden välinen hyvä yhteistyö on vahvuutemme ja keskeinen osa suomalaista demokratiaa. On kuitenkin tärkeää huolehtia, että kansalaiset saavat riittävästi tietoa poliittiseen järjestelmään ja valtionhallintoon vaikuttavista toimijoista. Tämä lisää luottamusta ja auttaa arvioimaan päätösten syntyä ja niiden taustalla olevia intressejä. Samalla voidaan osoittaa lobbauksen olevan tärkeä osa demokraattista järjestelmää ja hälventää siihen kohdistuvia epäilyksiä.

Avoimuusrekisterin tavoitteena on eduskunnan ja ministeriöiden valmisteluun ja päätöksentekoon kohdistuvan vaikuttamisen läpinäkyvyyden parantaminen ja sitä kautta kansalaisten luottamuksen vahvistaminen. Avoimuusrekisterin tarkoituksena ei ole estää yhteiskunnallista vaikuttamista ja vuoropuhelua vaan tehdä siitä nykyistä avoimempaa. On tärkeää, että kansalaiset voivat arvioida päätösten syntyä ja niiden taustalla olevia intressejä. Lobbauksen avoimuus vahvistaa demokratiaamme ja kansalaisten luottamusta päätöksentekoon.

Avoimuusrekisteristä löytyvillä tiedoilla kansalaiset saavat jatkossa kattavammin tietoa poliittiseen järjestelmään ja hallintoon vaikuttavista toimijoista, näiden intresseistä, vaikuttamisen kohteista ja toimintatavoista. Rekisteriviranomaisena toimisi Valtiontalouden tarkastusvirasto, jonka tehtävänä olisi ylläpitää ja valvoa rekisterin toimintaa. Laissa ehdotetaan lisäksi asetettavaksi neuvottelukunta, joka toimisi yhteistyöelimenä lakiin liittyville sidosryhmille. Neuvottelukunnan päätehtävänä olisi sitouttaa lain soveltamisalan piiriin kuuluvat sidosryhmät osaksi lain toimeenpanoa ja seurantaa sekä hyvän edunvalvontakulttuurin kehittämistä.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2024. Neuvottelukuntaa koskeva säännös tulisi kuitenkin voimaan jo 1.1.2023. — Kiitoksia, tack så mycket.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Harjanne.

Pöytäkirja PTK 79/2022 vp

14.19 Atte Harjanne vihr: Arvoisa puhemies! Kiitos ministeri Henrikssonille oikein hyvästä esittelystä.

Erilainen vuoropuhelu, sidosryhmien kuunteleminen, keskustelu, tiedonvaihto — nämä ovat kaikki tärkeitä hyvälle päätöksenteolle. Vastaavasti samaan aikaan on tietysti aivan keskeistä, että demokratiassa päätöksenteko on avointa ja läpinäkyvää ja sitä voi seurata. Siitä näkökulmasta tämä on tietysti tervetullut ja tarpeellinen lakiesitys, joka parantaa yhteiskunnan, median, kansalaisyhteiskunnan kykyä seurata päätöksentekoa ja sen avoimuutta.

Toki samaan aikaan on niin, että tätä voisi vielä laajentaa ja olisi varmaan paikallaankin laajentaa jatkossa koko valtionhallinto-, kunta- ja hyvinvointialueetasolle, jotta se olisi vielä kattavampi. Eli nyt samalla kun on tärkeitä, että tämä saadaan eteenpäin, on mielestäni hyvä myös pitää ne valmiudet sitten katsella, miten kokemusten perusteella tätä kehitetään vastedeskin. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Soinikoski.

14.20 Mirka Soinikoski vihr: Arvoisa puhemies! Vihreät kannattavat päätöksenteon avoimuuden lisäämistä ja läpinäkyvyyttä kaikilla päätöksenteon tasoilla. Kansalaisilla on oikeus tietää, mitkä kaikki tahot pyrkivät vaikuttamaan päätöksentekoon. Päätöksenteon avoimuus ja läpinäkyvyys myös lisäävät kansalaisten luottamusta päättäjiä ja demokratiaa kohtaan. Samalla ne torjuvat epäasiallista vaikuttamista, kun päätöksentekoon vaikuttavat toimijat ovat avoimesti kaikkien kansalaisten nähtävissä.

Avoimuusrekisterilaki on näiden tavoitteiden saavuttamiseen oiva työkalu. Laissa säädetään rekisteröintivelvollisuus lobbausta ja siihen liittyvää neuvontaa harjoittaville yrityksille, yhdistyksille, säätiöille ja muille virallisille toimijoille. Sen sijaan pienimuotoisen vaikuttamistoiminta ja järjestäytymätön kansalaistoiminta jäävät tämän sääntelyn ulkopuolelle. Tämä niin kutsuttu lobbarirekisteri ei siis tule hankaloittamaan ruohonjuuritason kansalaistoimintaa vaan asettaa rekisteröintivelvoitteen niille, joille se kuuluu: vaikuttamistyön ammattilaisille. Lobbarirekisteri on uusi tärkeä askel läpinäkyvyyden ja avoimuuden lisäämiseksi suomalaisessa päätöksentekokulttuurissa.

Arvoisa puhemies! Nyt esitettävä avoimuusrekisterilaki perustuu viime vaalikauden työryhmän ehdotukseen, jossa lobbarirekisterin käyttöönottoa ehdotettiin valtion tasolle. Lobbarirekisterille on siis laaja parlamentaarinen tuki. Vihreät olisivat olleet monien muiden lausunnonantajien tavoin valmiita kunnianhimoisempaan ja laajempaan soveltamisalaan. Ehdotettava suppea malli voi nimittäin jättää merkittäviä sääntelyaukkoja, ja esimerkiksi virastoihin kohdistuvasta lobbauksesta tiedetään vasta melko vähän. Nyt ehdotettavaa mallia perustellaan hallinnollisen taakan vähyydellä, mutta on erittäin olennaista, että soveltamisalaa voidaan laajentaa sitä mukaa kun kokemus ja tietämys lobbarirekisterin toimivuudesta kattuvat. Tulevaisuudessa lobbarirekisterin tulisi ulottua koko valtionhallintoon sekä kunta- ja maakuntatasolle, joissa tehdään esimerkiksi tärkeitä kaavoitukseen ja sosiaali- ja terveyspalveluihin liittyviä päätöksiä. Myös näistä päätöksenteon tasoista kansalaisten olisi tärkeää saada enemmän avointa tietoa.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kivisaari.

Pöytäkirja PTK 79/2022 vp

14.22 Pasi Kivisaari kesk: Arvoisa puhemies! Esimerkiksi kansanedustajille, ministereille ja myös monille virkahenkilöille on kovin tuttua, että meihin kohdistuu vaikuttamista. Usein näiden yhteydenottojen ja tapaamisten tarkoitus on tuoda julki eri tahojen intresseissä oleva näkökulma, jonka varmasti toivotaan vaikuttavan esimerkiksi lainsäädäntöprosessiin tai siitä tehtäviin johtopäätöksiin. Monille meistä nämä vaikuttamistoimet ovat myös oiva keino lisätä ja laajentaa omaa ymmärrystä ja syventää tietoa ajankohtaisesta asiasta. Oikeastaan omalle vastuulle jää se, miten esitettävään näkökulmaan suhtautuu, ja toki parhaimmillaan käsitys kokonaisuudesta myös kirkastuu.

Vaikuttamistoiminnassa on siis paljon hyvää ja osittain myös velvollisuutta sitä järjestää. Aika harvoin se viisaus asuu vain yhdessä näkökulmassa. On kuitenkin totta, että ei tämäkään maailma ihan villi länsi voi olla, jokin roti kuuluu olla, ja siihen tämä esitys pyrkii. Kuten ministerikin totesi, niin avoimuusrekisterilaki siis velvoittaisi yrityksiä, yhdistyksiä ja säätiöitä ilmoittamaan eduskuntaan ja ministeriöihin kohdistamiaan vaikuttamistoimia eli juuri sitä lobbausta. Suomessa ei ole erillistä lobbaukseen liittyvää lainsäädäntöä tai yhteistä edunvalvontatapaa. Tämä lobbauksen sääntely perustuu nykyään yleislainsäädännön muodostamaan kehikkoon. Lisäksi edunvalvonta-alalta varmasti myös löytyy itse-sääntelyohjeita, ja niitä varmasti joko noudatetaan tai ei noudateta.

Tämän rekisterin tarkoituksena on siis lisätä eduskunnassa, valtioneuvostossa ja ministeriöissä tehtävän päätöksen avoimuutta, joka nykyisellään jää usein julkisuuslain ulottumattomiin. Rekisteristä löytyvillä tiedoilla myös kansalaiset ja myös vaikuttamistoiminnan kohteet saavat jatkossa kattavasti tietoa poliittiseen järjestelmään ja valtionhallintoon vaikuttavista toimijoista, mutta myös näiden intresseistä, vaikuttamisen kohteista ja toimintatavoista. Tämä kyllä auttaa arvioimaan päätösten syntyä ja myös niiden taustalla olevia intressejä.

Puhemies! Avoimuusrekisteri sitouttaisi lobbausta harjoittavat toimijat ja tarjoaisi kyllä puitteet yhteisten pelisääntöjen, kuten hyvän edunvalvontatavan, kehittämiseksi. Pidän tätä esitystä ilman muuta avoimuutta lisäävänä ja myös tarpeellisena.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kvarnström.

14.25 Johan Kvarnström sd: Arvoisa puhemies, ärade talman! För det första ett stort tack till justitieministern för den klara presentationen av denna viktiga proposition.

Avoimuus luo luottamusta ja ehkäisee korruptiota. Avoimuusrekisterilain säätäminen pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelman mukaisesti voi vahvistaa maamme poliittista järjestelmää ja kehittää demokratiaa ja oikeusvaltiota. Läpinäkyvyyden lisääminen kasvattaa kansalaisten luottamusta maamme poliittisia instituutioita ja poliittista kulttuuria kohtaan.

Tässä yhteydessä sananvalinnoilla on väliä. ”Osallistava valmistelu”, ”dialogi” ja ”sidoryhmien kuuleminen” kuulostavat useimpien mielestä myönteisiltä, kun taas ”lobbaus” sanana synnyttää kielteisiä miellejhtymiä joissain ihmisissä — ei kaikissa mutta osassa ihmisiä. Kyllähän lobbaus on ilmiönä maailmalla myös osittain ongelmallinen, kun se sinänsä kertoo siitä, että politiikkoihin, päätöksiin ja lainsäädäntöön on mahdollista vaikuttaa, jos siihen on rahaa. Äärimmilleen vietynä se uhkaa demokratiaa, jos siinä on kyse harhaanjohtavasta vaikuttamistoiminnasta. Sen sijaan kaikki voittavat, jos kuuntelemme

Pöytäkirja PTK 79/2022 vp

toisiamme ja poliitikot kuuntelevat järjestöjä, yrityksiä, yhdistyksiä, tutkijoita ynnä muita avoimesti.

Arvoisa puhemies! Nykyään se, mistä osoitteesta ja mihin kellonaikaan kansanedustaja on hypännyt taksiin, on julkista tietoa, mikä on aivan oikein. Demokratian kannalta tässä esityksessä tavoiteltavat asiat ovat kuitenkin paljon tärkeämpiä, mutta tätä ei ole vielä toteutettu. Esityksen tavoitteena on siis eduskunnan ja ministeriöiden valmisteluun ja päätöksentekoon kohdistuvan vaikuttamisen läpinäkyvyyden parantaminen ja sitä kautta kansalaisten luottamuksen vahvistaminen. Tässä lakiehdotuksessa ei ole kyse siitä, että sidosryhmien ja luottamushenkilöiden välinen yhteydenpito olisi huono asia, päinvastoin. Ratkaisevaa on se, miten voimme edistää hyvän edunvalvontatavan kehittymistä.

Kuten ehdotuksessa mainitaan, haasteena ja riskinä nykytilassa näyttääkin olevan hyväksyttävän lobbauksen, joka on keskeinen osa toimivaa demokratiaa, sekoittuminen vaikutusvallan väärinkäyttöön liittyviin tapauksiin. Nyt pyritään tietenkin luomaan joustavasti toimiva ja tarkoituksenmukainen järjestelmä, jolla ei luoda tarpeetonta byrokratiaa. Emme saa ajatella, että koska hyvä veli -verkostoja tulee aina olemaan, meidän ei kannata yrittää kehittää demokratiaamme. Sen sijaan luomme lisää avoimuutta ja luottamusta. Valiokuntakäsittelyssä tulee vielä kiinnittää huomiota toteutukseen.

Ärade talman! Öppenhet skapar tillit, öppenhet förebygger korruption. Att i enlighet med regeringsprogrammet för statsminister Sanna Marins regering stifta en lag om ett öppenhetsregister kan stärka vårt politiska system och utveckla demokratin och rättsstaten. Med mer transparens växer medborgarnas förtroende för våra politiska institutioner och vår politiska kultur.

Ordval har stor betydelse i det här sammanhanget. Att ha en inkluderande beredning och kommunikation och höra intressegrupper låter för de flesta människor positivt, medan lobbying är ett ord som har en negativ klang för vissa, inte för alla men för en del. Och visst, lobbying är som fenomen i världen också problematiskt då fenomenet som sådant säger att politiker, beslut och lagstiftning kan påverkas i samma utsträckning som det finns pengar.

Drivet till sin spets kan det skada demokratin om vi talar om en falsk typ av påverkanskommunikation. Däremot vinner alla på att vi lyssnar på varandra, att politiker hör andra organisationer, företag, föreningar, forskare med mera och gör det öppet. I dagens läge är det offentlig information till exempel exakt från vilken adress och på vilket klockslag en riksdagsledamot har åkt taxi, och det är helt rätt, men för demokratin är det som eftersträvas i denna proposition betydligt viktigare men ännu inte förverkligat.

Syftet med propositionen är alltså att förbättra transparensen i kommunikation som strävar efter att påverka riksdagens och ministeriernas beredning och beslutsfattande samt att därigenom stärka medborgarnas förtroende. Det här lagförslaget handlar inte om att kontakter mellan intressegrupper och förtroendevalda vore dåligt, tvärtom: Den avgörande frågan är hur vi kan främja utvecklingen av god intressebevakningspraxis. Det är av stor vikt, som det nämns i förslaget, att en utmaning och risk i nuläget verkar vara att godtagbar lobbying, som utgör en central del av en fungerande demokrati, blandas ihop med fall där missbruk av inflytande förekommer. Nu gäller det förstås att skapa ett system som fungerar smidigt och fyller sitt syfte och inte skapar onödig byråkrati. Vi får ändå inte tänka att bäste broder-nätverk alltid kommer att finnas och att vi därför inte ska försöka utveckla vår demokrati — vi skapar mer öppenhet och mer tillit istället. Utskottsbehandlingarna bör ännu ta fasta på själva förverkligandet. — Kiitos, tack.

Pöytäkirja PTK 79/2022 vp

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Holopainen, Mari.

14.30 Mari Holopainen vihr: Arvoisa puhemies! Eduskunnan käsittelyssä on vihdoin avoimuusrekisteri. Suomessa on puhuttu jo toistakymmentä vuotta lobbaamiseen liittyvän sääntelyn tarpeesta; nyt tavoite etenee.

Avoimuusrekisteri tekee julkiseksi sen, keneen vaikutetaan ja miten. Avoimuusrekisterin tavoitteena on eduskunnan ja ministeriöiden valmisteluun ja päätöksentekoon kohdistuvan vaikuttamisen läpinäkyvyyden parantaminen ja sitä kautta kansalaisten luottamuksen vahvistaminen. Ilmoitusvelvollisuuden puuttuessa kansalaisilla, tutkijoilla tai muilla lainsäädännön valmistelua ja poliittista päätöksentekoa seuraavilla ei ole ollut riittävää mahdollisuutta seurata, kenen ehdoilla tai tuottamalla tiedolla lainsäädäntöä valmistellaan.

Oli ilo olla mukana vihreiden edustajana parlamentaarisessa ryhmässä, jossa nyt käsittelyssä oleva lainsäädäntö valmisteltiin. Sovimme, että lähtökohtaisesti kaikkien säännöllisesti lobbausta harjoittavien tai siihen liittyvää ammattimaista neuvontaa tarjoavien organisaatioiden on jatkossa kerrottava siitä julkisesti. Rekisteröityminen tulee tehdä, mikäli toiminnalla pyritään pitkäjänteisesti tai suunnitelmallisesti vaikuttamaan valtion tasolla tehtävään valmisteluun ja päätöksentekoon ministeriöissä ja eduskunnassa.

Avoimuusrekisteri tulee sisältämään ajankohtaista tietoa lobbaajasta ja lobbauskohteesta. Myös lobbauksessa apuna toimivilla konsulttitoimistoilla on siis rekisteröitymisvelvoite. Sen sijaan esimerkiksi epäsäännöllisesti tapahtuva ruohonjuuritason kansalaistoiminta jätetään soveltamisalan ulkopuolelle, jotta perustuslaissa taattu yksilön oikeus osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan ja elinympäristönsä kehittämiseen toteutuu.

Arvoisa puhemies! Päättäjät ja viranhaltijat tapaavat vuosittain valtavan määrän eri edunvalvontajärjestöjä, sidosryhmiä, yrityksiä ja muita tahoja, jotka tuovat oman näkemysensä lainsäädännön kehittämistarpeista. Lobbaus on osa toimivaa demokratiaa, ja on myös tärkeää kuulla eri sidosryhmien ääntä heitä koskevissa päätöksissä. Vaikuttamisen tulee kuitenkin olla mahdollisimman läpinäkyvää. Lobbausta tapahtuu huomattavan paljon myös epävirallisissa kanavissa. Vuosien aikana on tullut esiin useita tapauksia, joissa asioiden kulkuun on vaikutettu liian painotetusti tiettyjen tahojen intressien kautta. Vaikka suora lahjontaa esiintyy Suomessa vain vähän, rakenteellinen korruptio on tunnistettu ongelmaksi. Kaivoslain uudistus on hyvä esimerkki, jossa avoimuusrekisteri olisi tarpeellinen. Globaalisti luonnonvarojen hyödyntämistä koskeviin lakeihin kohdistuu paljon lobbaamista hyvin merkittävien taloudellisten intressien vuoksi.

Valmistelun läpinäkyvyydellä ja ihmisten vaikuttamismahdollisuuksien parantamisella siis edistetään demokratian toimivuutta. Avoimuusrekisterin soveltamisalan tulisi olla mahdollisimman laaja, ja vihreät kannattivat tätä laajinta vaihtoehtoa. Nyt näistä kolmesta vaihtoehdosta, joita käsiteltiin, tämä laajin ei ole etenemässä valitettavasti, mutta tulevaisuudessa avoimuusrekisterin tulisi ulottua laajasti koko valtionhallintoon ja virastoihin sekä myös kunta- ja maakuntatasolle, joissa tehdään tärkeitä kaavoitukseen ja sosiaali- ja terveyspalveluihin liittyviä päätöksiä. Uskon kyllä, että tämän rekisterin käyttöönotto tuo tiettyjä toimintatapoja myös muille tasoille jo itsessään.

Vaikuttaminen ei saa olla niiden etuoikeus, joilla on omia resursseja tai varaa hankkia vaikuttajaviestintätoimistojen palveluita. Toivon, että avoimuusrekisteri ajaa laajemmin keskustelua siihen suuntaan, kuinka tärkeää olisi hyödyntää tieteellistä tietoa, ja tuo esiin ihmisten osallisuuden merkityksen. Meillä on myös tekemistä siinä, kuinka lainvalmistelua organisoidaan ministeriöissä. Lainvalmistelun työryhmissä tulisi käyttää enem-

Pöytäkirja PTK 79/2022 vp

män tutkittua tietoa. Tämä lainsäädäntö ei myöskään ratkaise sitä, kuinka pyöröovi-ilmiötä tulisi säädellä ja käsitellä.

Tämä lainsäädäntö ja sen tarve nousivat osittain esiin pienen kohun seurauksena hallitusneuvotteluiden yhteydessä. On myös tärkeä keskustelu päättää jokaisessa puolueessa siitä, että kenen tulisi olla mukana esimerkiksi hallitusneuvotteluissa. [Ben Zyskowicz: Onneksi vihreät korjasivat tilanteensa!]

Onkin hienoa, että nyt tämän lainsäädännön myötä myös tutkijoilla on mahdollisuus hankkia ajantasaista tietoa siitä, kuka lobbaa ja ketä, ja tämä lainsäädäntö itsessään varmasti lisää avoimuutta. Se ei tietenkään tarkoita sitä, etteikö päätöksenteossa olisi aina mukana poliittisten päättäjien arvot, ideologiat ja ehkäpä myös tunteet, mutta on tärkeää tietää, miten sitä tietoa tuotetaan. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Heinonen.

14.36 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Hyvä ministeri, hyvät edustajakollegat ja muut täysistuntoa seuraavat! ”Ei ole olemassa hyvää tai huonoa lobbaria; on vain hyvää tai huonoa lobbaamista. Lainsäätäjä kuuntelee, ottaa informaation vastaan ja vetää omat johtopäätöksensä. Lobbaamisessakin terveen järjen käyttö on sallittua.” Näin totesi EU:ssa lobbauslainsäädäntöä eteenpäin vienyt ja myöhemmin myös Suomen pääministerinä toiminut Alexander Stubb useampia vuosia sitten.

Tein itse ensimmäisen esityksen lobbaus-, avoimuusrekisteristä kokoomuksen riveistä vuonna 2010. Uudistin esitykseni marraskuussa 2012 ja uudistin esitykseni vuonna 2017. Esitykseni oli se, että Suomessakin otettaisiin käyttöön poliittisen vaikuttamisen, lobbauksen, eettiset säännöt ja luotaisiin oma rekisteri lobbaajista ja avoimuudesta. Itse asiassa tuolloin vielä edellisillä vaalikausilla myös oikeusministerinä toiminut Anna-Maja Henriksson totesi vastauksessaan minulle näin: ”Eduskuntaa koskevan järjestelmän käyttöönotosta voi päättää vain eduskunta itse, joten hallitus katsoo asianmukaiseksi jättää asian arvioinnin eduskunnan käsiin.” Tähän todennäköisesti tartuttiin eduskunnassa puhemies Paula Risikon johdolla viime kaudella, ja parlamentaarisesti tämä työ valmisteltiin viime kaudella. Olen tyytyväinen, että myös nyt oikeusministerinä toiminut Anna-Maja Henriksson hallituksen kanssa tarttui tähän työhön ja tämä avoimuusrekisteri tuli mukaan Sanna Marinin vasemmistohallituksen ohjelmaan.

Kansanvallan kannalta on nimittäin tärkeää, että poliittiseen päätöksentekoon vaikuttaminen on avointa ja että jokainen tietää, mitkä tahot ovat olleet aktiivisia eri asioissa. Avoimuusrekisteriä voisi siis kutsua kansanomaisesti myös lobbausrekisteriksi, millä nimellä se aikanaan liikkeelle lähti, ja lobbauksellahan tarkoitetaan siis päätöksentekoon vaikuttamista antamalla meille päättäjille tietoa, jota meillä ei ehkä muussa tapauksessa olisi käytettävissä.

Pidän erittäin tärkeänä, että myös vaikuttajatoimistojen, lobbaustoimistojen, taustat tulevat selville. Eli ei voi olla tilanne se, että kerrotaan, että ainoastaan lobbaustoimisto se ja se toimi, vaan pitää tietää, kuka tämän lobbaustoimiston asiakas on ja kenen nimeen he ovat toimineet, ja toisaalta myös se, että rahoittaa jotain tiettyä toimijaa. Olen nostanut itse esille Greenpeacen, jonka rahoitusta ei ole avattu avoimesti, ja on jäänyt epäselväksi, kenen äänellä esimerkiksi he puhuvat, tai sitten tässä se, miten tämä lobbaaminen kohdistuu valmisteleviin virkamiehiin eri ministeriöissä, tai esimerkiksi, kuinka ministereiden eri-

Pöytäkirja PTK 79/2022 vp

tyisavustajat tai muut saattavat olla lobbaamisen kohteena, vaikuttamisen kohteena ja sitä kautta tulla tänne sisään.

Lobbaaminen, vaikuttaminen, ei ole millään tavalla kirosana. Se tarkoittaa siis kaikkea poliittiseen päätöksentekoon vaikuttamista, ja sitä tekevät niin SAK kuin EK:kin, varmasti Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Partiolaiset, Fortum, monet erilaiset yhdistykset, Suomen opettajat OAJ:n kautta, kunnat suoraan Kuntaliiton kautta ja niin poispäin. Tätä tapahtuu laajasti, ja se on äärimmäisen hyvä. Pidän tärkeänä, että tämä jatkuu tulevaisuudessa.

Avoimuusrekisterillä on siis tarkoitus luoda nyt maahamme nämä kauan kaivatut lobbauksen pelisäännöt. Pelisäännöillä voitaisiin varmistaa, ettei yhteiskuntavaikuttamisessa käytettäisi eettisesti ei-toivottavia menetelmiä, jollaisia pahimmillaan voisivat olla esimerkiksi jopa jonkinlaiset uhkaukset tai painostaminen johonkin tiettyyn ratkaisuun. Samalla voidaan ehkäistä myös niin sanottua kaverikapitalismia eli sitä, että päättäjät ajaisivat esimerkiksi jonkun läheisen joukkonsa omaa etua. Lobbauksen eettistä sääntelyä voisi verrata siis esimerkiksi journalistien parissa käytössä olleisiin journalistien ohjeisiin. Pidän hyvänä, että jokaisen lobbaustoimintaa harjoittavan on ilmoitauduttava tähän avoimuusrekisteriin, ja haluaisin ministeriltä vielä siihen vastauksen, onko niin, että riittää, että lobbaustoimisto on sinne kirjautunut, vai pitääkö hänen avata nuo taustat niistä, kenen nimeen hän tätä lobbausta tekee.

Arvoisa puhemies! Lobbausta tapahtuu siis monilla tasoilla, ja meidän lainsäätäjien tulee kuunnella kaikkia tahoja tasapuolisesti. Hyvään demokratiaan, toimivaan demokratiaan ja hallintotapaan kuuluu, että kaikkia halukkaita tahoja kuullaan päätöksenteon yhteydessä, ja eri tahot pyrkivätkin vaikuttamaan lainsäätäjiin omalta kannaltaan suotuisalla tavalla. Tämä ei kuitenkaan ole oman edun tavoittelua, vaan tapa yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Lobbaus on kuulunut Euroopan unionin vaikutuskeinoin alusta asti, ja on hyvä, että nämä pelisäännöt nyt saadaan myös Suomeen ja meille käyttöön.

Täällä ollut hyviä puheenvuoroja siitä, että toivottavasti nämä säännöt, avoimuusrekisteri ja nämä pelisäännöt, otetaan käyttöön myös muussa yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa ja päätöksenteon tasoilla niin aluehallinnossa, maakunnissa, kunnissa kuin kaupungeissa, mutta myös virkamiehet ja viranhaltijat ovat erittäin keskeisessä roolissa näissä kysymyksissä, kun esimerkiksi kaavoituksesta päätetään.

Arvoisa puhemies! Pidän myönteisenä, että vihdoinkin yli 12 vuoden odotuksen jälkeen tämä esittämämme asia toteutuu. [Paula Risikko: Hyvä puhe!]

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Laukkanen.

14.43 Antero Laukkanen kd: Arvoisa herra puhemies! Tervehdin ilolla tätä avoimuusrekisterihanketta, niin sanottua lobbausrekisteriä, jonka valmisteleavassa parlamentaarisessa työryhmässä sain itsekin olla mukana.

Kuten täällä on todettu, niin lobbausta on hyvin monenlaista, monentasoista, monesta suunnasta. Sitä on ammattimaista, sitä on yksityisellä tasolla olevaa lobbausta, ja sillä on monia erilaisia tavoitteita, pienempiä tai isompia. Onkin erittäin hyvä, että tähän tulee nyt sellaista sääntelyä, joka lisää avoimuutta ja läpinäkyvyyttä, niin että kansalaisillakin on selkeä ymmärrys ja käsitys, minkälaisia ihmisiä ministeriöissä käy eri hankkeita tukemassa ja viemässä niistä informaatiota.

Pöytäkirja PTK 79/2022 vp

Tämä on erittäin tärkeä hanke senkin takia, että meillä on hyvä esimerkki siitä, miten helposti tällainen jonkinlainen verkosto eri puolille valtionhallintoa saattaa syntyä ilman, että me tiedämme siitä yhtään mitään. Yksi tällainen oli ja on edelleenkin valtioneuvoston sisällä toiminnassa oleva sateenkaariyhteistyöverkosto. Verkostosta ei ole mitään virallista päätöstä — ei kukaan voi nähdä, milloin se on perustettu, kuka sen on perustanut — vaan se perustettiin syksyllä 2019 virkamiesten sisäisenä omana toimintana. Kuitenkin siihen kutsuttiin mukaan järjestöjä, jotka ovat erityisesti näihin sateenkaarikysymyksiin perehtyneitä, järjestöjä, joilla on myös vahva valtionrahoitus eri kanavista, oli tähän verkostoon kutsuttu.

Puhemies! Painotan tässä nyt erittäin voimakkaasti sitä, että minulla ei ole mitään sitä vastaan, että on verkostoitumista eri intressien ympärillä, mutta sen tulee olla avointa, sen tulee olla läpinäkyvää. Tässä tapauksessa se ei sitä ole ollut.

Pääministeriä ei kuitenkaan ole häirinnyt tämän lobbaajaryhmän olemassaolo. Jossakin vaiheessa hän julkisesti ilmoitti, ettei edes tiennyt tällaisen olemassaoloa, vaikka on itse ollut mukana niissä kokouksissa.

Toinen ryhmä, jota kyllä hieman nyt tässä ihmettelen, ja hyvä, että täällä on edes muutama vihreä paikalla: te olette olleet varsin innostuneita tästä avoimuusrekisteristä ja vaaditte, että se olisi pitänyt olla sisällöllisesti vieläkin painavampi kuin se nyt on, mutta teitä ei ole häirinnyt tämän sateenkaariverkoston olemassaolo, joka on siis ainoa valtioneuvoston sisällä oleva verkosto, epävirallinen verkosto, siis paino ”epävirallinen” verkosto. Kun tätä asiaa tiedusteltiin valtioneuvoston sisältä, saatiin sieltä virkamies Nousiaisen vastaus, joka kuului näin: ”Verkosto on luonteeltaan joustava. Siihen liittyy henkilöstöjäsenyyksiä. Verkosto ei myöskään tuo jäsenilleen erityisiä tehtäviä. Virkamiehet voivat osallistua myös yksittäisiin kokouksiin, jos se on ajankohtaisten työtehtävien kannalta hyödyllistä. Verkoston tarkoituksena on jatkuvaisluontoinen valtioneuvoston sisäisen tiedonkulun parantaminen ajankohtaisista teemoista liittyen seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvoon, esimerkiksi käynnissä olevat lainsäädäntöhankkeet.” Eli siis tämä verkosto siellä kenenkään tietämättä osallistuu lainsäädäntöhankkeiden valmisteluun. Tämä on raskaan sarjan lobbausta. [Ben Zyskowicz: Niin, mutta he ovat hyvällä asialla!] — Aivan oikein, edustaja Zyskowicz, tähän tietenkin ratkaisee tämän kysymyksen.

Tässä on merkittävää myös se, että yhdellä ainoallakaan intressiryhmällä ei ole vastavaa omaa verkostoa valtioneuvoston sisällä, ei vammaisilla, ei saamelaisilla, ei kulttuuri-vaellä. On vain tämä yksi järjestökenttä.

Arvoisa puhemies! Edelleen painotan: minulla ei ole mitään tätä vastaan, mutta sen pitäisi olla silloin avointa. Sen pöytäkirjojen, osallistuvien henkilöiden pitäisi olla valtioneuvoston sivuilla ja kaiken nähtävänä, mistä siellä puhutaan, mistä siellä päätetään ja ketkä osallistuvat kokoukseen. Siellä on poikkihallinnollisesti useasta eri ministeriöstä osallistujia. Ja painotan: ei minulla ole mitään tätä vastaan, mutta sen tulee olla avointa ja yhdenvertaista ja yhtä lailla myös muiden järjestöjen oikeus.

Minulla olisi aika monta isoa intressiryhmää, jotka onnesta laulaisivat ja olisivat innostuneita, jos heidän ryhmällänsä olisi valtioneuvoston sisällä oma verkosto, jonka kokouksiin poikkihallinnolliset, eri ministeriöiden edustajat osallistuisivat ja saisivat vielä vaikuttaa lainsäädäntöhankkeisiin.

Erittäin hyvä, että nyt tulee tämä lobbausrekisteri, jonka piiriin toivottavasti tällaisetkin verkostot sitten laitetaan.

Pöytäkirja PTK 79/2022 vp

Ja koska tiedän, että saan tästä valtaisan määrän postia, että olen jotenkin vastaan sateenkaari-ihmisiä, niin vielä sanon: Minulla ei ole mitään tätä verkostoa vastaan. Kukin toimii niin kuin parhaaksi näkee omien asioidensa ja intressiensä ajamiseksi, mutta tämä oikeus tulisi olla sitten myös kaikilla muilla ryhmillä, ja yhdelläkään muulla ryhmällä ei tällaista epävirallista verkostoa valtioneuvoston sisällä ole, joten tervetuloa avoimuusrekisteri. Saamme tämänkin asian sen piiriin ja tiedämme, mistä siellä puhutaan ja mistä siellä keskustellaan.

Olen asiasta tehnyt kirjallisen kysymyksenkin ministerille ja saanut siihen mielestäni hyvän ja asiallisen vastauksen, koska vielä toistan yhdeksännen kerran — tai ehkä neljännen — minulla ei ole mitään tätä vastaan, mutta sen tulisi olla avointa ja yhtäläistä kaikille. — Kiitos.

14.50 Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson: Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti:

Kuten tästä keskustelusta voidaan päätellä, niin tämä avoimuusrekisteri on tärkeä ja merkittävä askel Suomelle ja tämä tulee tarpeeseen. Me olemme tehneet parlamentaarisen työryhmän pohjalta tämän esityksen, ja olen iloinen siitä, että tätä laajasti kannatetaan täällä eduskunnassa. Voidaan sanoa näin, että viime vuosikymmenen aikana yhä useampi valtio on joko säätänyt tai harkinnut säätävänsä lobbauslainsäädäntöä, ja myös EU:llahan on oma rekisterinsä jo nyt. Olemme siis siinä tilanteessa, että Suomi on ensimmäisenä Pohjoismaana säätämässä tällaista lakia, ja tässä olemme muita edellä. Tämä valmisteluhan on tehty laajapohjaisesti, ja se antaa myös hyvät lähtökohdat tälle eduskuntakäsittelylle.

Tässä on myös nostettu esille, että miksi tämä soveltamisala ei ole laajempi. Mielestäni on erittäin viisasta, että aloitetaan näin ja saadaan kokemusta siitä, miten tämä toimii, kun tässä keskiössä ovat eduskunta ja ministeriöt.

Sitten tässä edustaja Heinonen esitti yksityiskohtaisen kysymyksen tästä rekisteröitymisestä, että koskeeko se myös henkilöitä, jotka ovat lobbaustoimistojen palkkalistoilla — näin minä ymmärsin sen kysymyksen. Tämä rekisteröityminen koskee vain organisaatioita, eli henkilöt eivät rekisteröidy.

Nämä ovat asioita, mitkä kannattaa nyt valiokunnassa käydä lävitse. Olen erittäin tyytyväinen siihen, että tämä esitys nyt etenee. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 14.52.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 15.15.

Puhemies Matti Vanhanen: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 8 käsittelyä. — Keskustelu jatkuu. Edustaja Mäkelä.

15.15 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Varmaankin tässä laissa avoimuusrekisteristä on hyvä tarkoitus, eli se, että saataisiin tietää, ketkä vaikuttavat poliittiseen päätöksentekoon ja mitkä intressiryhmät siellä ovat taustalla. Mutta tässä tietysti tulee vähän tällainen

Pöytäkirja PTK 79/2022 vp

ilmiö — niin kuin muidenkin vastaavien järjestelyjen kanssa — että onko oleellista, mitä sieltä rekisteristä löytyy, vai onko oleellista, mikä sieltä rekisteristä puuttuu.

Lobbaus on asia, joka herättää tunteita. Muistan tässä taannoin, että kun viime kaudella valmisteltiin tiedustelulainsäädäntöä eduskunnassa, niin valtakunnan johtava kompostimedia Helsingin Sanomat ja sen muutama kaunainen toimittaja käyttivät ilmaisua lobbaus siitä, kun eduskunnassa kävi suojelupoliisin ja Puolustusvoimien virkamiehiä kertomassa parlamentaariselle seurantaryhmälle tämän tiedustelulain valmistelutilanteesta. He olivat Helsingin Sanomien mielestä lobbareita. Eli lobbaamisestakin on monenlaisia mielikuvia.

Itse olen ajatellut niin, että kuuntelen, kun eri tahot puhuvat, mutta päätän itse, ketä uskon. Ja se ei ole niin kauhean oleellista tietoa, ketä olen kuullut, vaan se on oleellista tietoa, ketä en ole kuullut. Se, että pidetään kirjaa siitä, kuka on ollut yhteyksissä esimerkiksi rivikansanedustajiin, jotka ovat ehkä jonkun valiokunnan jäseniä, on kuitenkin toisarvoista sen rinnalla, että pidettäisiin kirjaa siitä, ketkä ovat olleet yhteydessä todellisiin päätöksentekijöihin — niihin, jotka siihen pikkubussiin mahtuvat. Eli esimerkiksi puhutaan ministerien valtiosihteereistä, joilla on käytännössä asioiden valmistelussa enemmän valtaa kuin kansanedustajilla; heitä he tapaavat.

Suomalainen korruptionhan on luonteeltaan sellaista, että se ei näy missään. Suomi on toistuvasti saanut sellaisia arvosanoja, että olemme maailman korruptoitumattomin maa, mutta ehkä se enemmänkin perustuu siihen, että suomalainen korruptio ei perustu suoraan siihen rahaa tai setelitukkaa ojentavaan käteen tai suorien etuuksien saamiseen, vaan enemmänkin sellaiseen hyvä veli -kerhoon ja kaikki tuntevat kaikki -järjestelmään. En oikein usko, että tämä rekisteri nyt erityisen suuresti pystyy tällaiseen vaikuttamiseen pureutumaan. On tämä varmaan kuitenkin tyhjää parempi.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Risikko.

15.18 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Kun kerrankin on mahdollisuus antaa tunnustusta nykyhallitukselle, niin se on syytä tehdä. Hallitus antoi eduskunnalle torstaina 16.6. lakiesityksen lobbauksen avoimuusrekisteristä, ja tänään lähetekeskustelussa tästä keskustelemme.

Peruspaalut avoimuusrekisterille asetti keväällä 2019 työskennellyt parlamentaarinen työryhmä, jota johdin eduskunnan puhemiehenä. Asetimme tavoitteeksi, että päättäjät saavat rekisteristä tietoa heihin vaikuttavien toimijoiden roolista. Kansalaiset saavat rekisteristä tietoa toimijoista, jotka pyrkivät vaikuttamaan päätöksentekoon, ja edunvalvontatyötä tekevät voivat rekisterin avulla avata toimintaansa, eli tässä on monipuolinen hyöty. Sen verran jyrkästi viime vaalikaudella paalutimme, että voi olla varsin tyytyväinen tähän lakiesitykseen, mikä täällä nyt on esitteillä.

Pidän tärkeänä, että avoimuusrekisterin soveltamisalaksi otetaan ensi vaiheessa eduskunta ja ministeriöt. Rekisterin laajentaminen esimerkiksi valtion virastoihin tai kunta- ja maakuntatasolle on hyvä ottaa pohdintaan vasta sitten, kun on kokemuksia rekisterin toimivuudesta. Sääntely tulee kohdistumaan ammattimaista lobbaustyötä tekeviin. Kyse on muun muassa työmarkkina-, toimiala- ja kansalaisjärjestöistä sekä vaikuttajaviestintätoimistoista ja yritysistä.

On tärkeää varjella, ettei velvoitteita kohdisteta ruohonjuuritason kansalaisvaikuttamiseen ja kansalaisten yhteydenpitoon päättäjiin omassa asiassaan. Sääntely ei saa vaikeuttaa kansanedustajan vaalipiirissä tapahtuvaa yhteydenpitoa yritys- ja järjestökenttään. Onnek-

Pöytäkirja PTK 79/2022 vp

si hallitus on pitänyt näistä periaatteista kiinni. Esimerkiksi kaikki pienimuotoinen vaikuttamistoiminta ja tavanomainen asiointi viranomaisten kanssa jää rekisterin ulkopuolelle. Tämä tarkoittaa yhden kalenterivuoden aikana harjoitettavaa vaikuttamistoimintaa, jossa yhteydenpito sisältää yhteensä enintään viisi yksittäistä yhteydenottoa yhteen tai useampaan vaikuttamistoiminnan kohteeseen.

Nyt on tärkeää varmistaa eduskuntakäsittelyssä, ettei avoimuusrekisterilakiesitys aiheuta byrokratiaa ja liiallista hallinnollista taakkaa. Selkeys ja yksinkertaisuus on tehokainta. Avoimuusrekisterin käyttöönotto vaatii myös paljon opettelua ja opastusta. Rekisteriviranomaisena toimivan Valtiontalouden tarkastusviraston on opastettava ilmoitusvelvollisia ja laadittava selkeät ohjeet rekisterin käyttöön.

Miksi tarvitsemme tällaisen avoimuusrekisterin? Lobbauksen on tärkeä osa demokratiaa. Laadukkaita ja kestäviä päätöksiä syntyy moniäänisen vuorovaikutuksen pohjalta. Me päättäjät emme voi elää umpiossa vaan jatkuvassa vuorovaikutuksessa eri asiantuntija- ja intressitahoihin. He tuovat oman osaamisensa ja tietonsa yhteiseen valmistelupöytään. On tärkeää ymmärtää päätösten vaikutukset, ennen kuin ne lopullisesti tehdään. Avoimuus on vuorovaikutuksessa keskeinen periaate. Siksi lobbaukseenkin tarvitaan avoimuutta ja tämä rekisteri. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Talvitie poissa, edustaja Multala poissa, edustaja Holopainen, Mari poissa. — Edustaja Kontula.

15.21 Anna Kontula vas: Arvoisa puhemies! Esitys on sinällään ilman muuta tervetullut, mutta koska tämä on paitsi Suomessa myös Pohjoismaissa uusi yritys, niin tähän tulisi rakentaa aika vahva seuranta-apparaatti, jotta me tiedetään, miten se toimii ja mihin suuntaan sitä ehkä pitää kehittää. Ne kaksi suurta kysymysmerkkiä, mitkä itselläni liittyvät tähän esitykseen, ovat toisaalta rajanvetojen haasteellisuus ja toisaalta se, että kovin syvälle lobbauksen ytimeen tällä ei vielä päästä.

Rajanvetojen haasteellisuuden näen ongelmallisena sen takia, että meillä suomalaisessa poliittisessa kulttuurissa aika suuri osa vaikuttamistyöstä tapahtuu kuitenkin sentyyppisen sosiaaliserauksen kautta, jota ei välttämättä kykene eriyttämään selkeiksi lobbauksilaisuuksiksi, vaan se on pienen maan ja pienen kielialueen sisällä sellaista aika arkipäiväistä kanssakäymistä, jossa asioita viedään eteenpäin jonkun muun asian sivussa, ilman että siitä tehdään erillistä vaikuttamiskysymystä. Lisäksi paljon tapahtuu vaikuttamista erilaisten yhteiskunnallisten hankkeiden ja kampanjoiden ohessa, joihinkin päättäjiä kutsutaan jollakin lailla osallisiksi mutta ei nimenomaisesti kohdisteta lobbauksia heihin. Enkä minä myöskään pidä aivan selvänä sitä rajanvetoa, mikä tässä on tehty edunvalvontajärjestöjen kouluttamisen ja toisaalta neuvonnan välille. On hyvin veteen piirretty viiva, milloin neuvotaan ja milloin koulutetaan.

Mitä tulee tähän syvällisyyteen, niin rekisteriin itseensä veloitetaan laittamaan hyvin vähän sisällöllistä tietoa siitä, mitä nyt oikeastaan ollaan lobattu. Sinne pitää laittaa ne teemat mutta ei käytännössä sitä, että mihin suuntaan asioita halutaan kehittää, ja teemojenkin määrittely voi olla hankalaa silloin, kun kysymys ei ole yksittäisestä lakihankkeesta, vaan esimerkiksi tavasta nähdä joku asia tai ottaa jokin näkökulma paremmin huomioon.

Edelleen on hyvä huomata, että rekisteri ei myöskään sisällä lobbauksen menetelmiä. Ne ovat edelleen niukka resurssi, joka on enemmän niiden käytössä, joilla on rahaa, kuin niiden käytössä, joilla ei sitä rahaa ole — siihenhän tämä koko bisneslogiikka perustuu —

Pöytäkirja PTK 79/2022 vp

eikä se sen takia tuota tasa-arvoa kansalaisten vaikuttamismahdollisuuksien välille. Se ei myöskään kovin hyvin tavoita välillistä lobbausta, joka tapahtuu esimerkiksi median välityksellä, ja tokikin jättää ison osan vaikuttajatoimijoista ulos kokonaan tästä rekisteröinnistä. Sen takia näen, että tämä voi olla korkeintaan tien alku.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Risikko.

15.24 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Vielä otin tässä puheenvuoron siitä syystä, kun kuuntelin myöskin näitä aprikoiteja tai pohdintoja. Siis aivan totta, mitä tässä edellä on sanottu erilaisissa puheenvuoroissa: totta kai, tähän ei täysin aukoton tule olemaan, mutta tämä on kuitenkin hyvä alku. Mielestäni tässä on myöskin se merkitys, että tämä kuitenkin avaa keskustelun avoimuudesta ja vahvistaa avoimuutta. Sitähän me haluamme. Ei me, ainakaan itse... [Toisen edustajan mikrofoni avautuu, jolloin puhujan mikrofoni sulkeutuu] — Näin siinä käy, kun rupeaa kritisoidaan jotain toista puheenvuoroa.

No joo, joka tapauksessa itse en ainakaan halua, että jotenkin salamyhkäisesti täällä tavattaisi ihmisiä, koska mehän täällä tapaamme avoimesti erilaisissa kokoushuoneissa, ja onhan ihan totta, että erilaisissa paikoissa sitä lobbausta tapahtuu. Hienon hieno erohan siinä on, mikä on lobbausta ja mikä on keskustelua ja vaikuttamisyritystä sen keskustelun avulla.

Mutta kysymys on nyt tässä sellaisesta ammattimaisesta lobbauksesta, jossa nämä tahot, mitä tässä on määritelty, käyttävät sitä jatkuvaa edunvalvontaa, ja siitä nähdään se sitten. Mutta sitten pitää aina tietysti muistaa sekin, että sillä, joka on niin sanotusti lobbauksen kohteena, on periaatteessa se vastuu. Päävastuu on henkilöllä, joka ne evästyksensä sitten kuulee, siitä, että mitä hän vie eteenpäin ja mitkä hän hyväksi näkee. Itse näen, että avoimuutta on hyvä tässäkin talossa entisestään kehittää. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Mäkelä.

15.26 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Tässä kun avarrettiin keskustelua tähän, mitä on lobbaaminen ja mitä on vaikuttaminen, niin toisin esille sellaisen näkökulman vielä, että lobbariahan oikeastaan voi ottaa kantaa vain niihin asioihin, jotka ovat jo valmiiksi agendalla. Eli erilaiset tahot lobbaavat itseään koskevia asioita, jotka ovat jo hallituksen esityksinä ja sitä kautta tulevat todennäköisesti etenemään jollain tavalla. Eihän lobata sellaisia asioita, jotka eivät etene. Ei se ole mielekästä resurssien käyttöä.

Mutta esittäisinkin kysymyksen: miten pitäisi rekisteröidä ja lisätä läpinäkyvyyttä sellaisten tahojen suhteen, jotka pyrkivät asettamaan agendoja eduskunnalle? Toisin esimerkiksi esille tällaiset julkista rahoitusta saavat isotkin järjestötoimijat, jotka pyrkivät vaikuttamaan tuomalla eduskuntaan kansalaisaloitteita. Näillä järjestöillä on käytännössä hyvin suuret resurssit kerätä se 50 000 allekirjoitusta netissä niihin tekemiinsä aloitteisiin, jotka ovat usein hyvinkin ammattimaisesti valmisteltuja, sisältävät valmiita lainsäädäntöehdotuksia, siellä on joku agenda sisälle rakennettuna. Ja näitä aloitteita tuetaan joskus jopa hallituspuolueiden toimesta eräänlaisena takaporttina tuoda asioita, joita ei ole saatu sovittua hallitusohjelmaneuvoittelussa tuotavaksi hallituksen esityksinä. Ne tuodaan eduskuntaan nyt sitten kansalaisaloitteina järjestökentän kautta masinoiden ja lobaten. Lopputuloksena eduskunnan työskentelytapojen johdosta on se, että nämä asiat päätyvät eduskunnan agendalle huomattavasti voimakkaammin kuin yksittäisen kansanedustajan lakialoite, käytän-

Pöytäkirja PTK 79/2022 vp

nössä merkittävästi voimakkaammin kuin jopa yli sadan kansanedustajan allekirjoittama lakialoite. Ainoastaan hallituksen esitys on periaatteessa voimakkaampi kuin kansalaisaloite. Olisiko syytä hieman seurata ja rekisteröidä myös sitä, kuka tätä myllyä pyörittää ja masinoi?

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Multala.

15.28 Sari Multala kok: Arvoisa puhemies! On hienoa, että tässä nyt otetaan ensimmäisiä askelia avoimuuden suuntaan vaikuttamistyössä, kuten tässä edustaja Kontulakin toteasi. Mielestäni on tärkeää, että Suomessakin voidaan myös tutkia jälkikäteen sitä, millä tavalla meihin kansanedustajiin ja hallituksen ministereihin ja heidän erityisavustajiinsa ja valtiosihteereihin pyritään vaikuttamaan.

Sinällään kuitenkin uskon, että tällä niin sanotulla lobbauksella on hieman pahempi klangi kuin mitä se oikeasti on. Mehän esimerkiksi valiokunnissa kuulemme asiantuntijoina usein juuri niitä samoja tahoja, jotka meihin yrittävät vaikuttaa tai vaikkapa hallitukseen yrittävät vaikuttaa lain valmisteluvaiheessa. Olenkin monta kertaa miettinyt, miksi meillä näitä kutsutaan erityisesti asiantuntijakuulemisiksi, kun monesti ne ovat asianosaiskuulemisia, eli siellä jokin taho, johon kyseinen lakiesitys vaikuttaa, on kuultavana asiantuntijana. Olen ymmärtänyt, että esimerkiksi Ruotsissa tämä tunnustetaan hieman paremmin — en muista, oliko näillä jopa nimitys ”anhöriga”, mutta joka tapauksessa nimitetään näitä asiantuntijoita sillä tavalla, että tulee ilmi, että moneen heistä kyseiset lakimuutokset tulevat vaikuttamaan. Ja sen vuoksi onkin tärkeää mielestäni, että tietenkin edelleen, niin kuin tähänkin asti, asiantuntijakuulemiset ja asiantuntijalausunnat ovat julkisia sen jälkeen, kun asian käsittely on päättynyt, ainakin pääosin. Totta kai on myös asioita, joissa ei kaikkea voida julkaista, mutta pääosin on näin, niin sanotuissa normaaleissa lakihankkeissa. Siten pystytään seuraamaan selvemmin myös sitä, mitkä ovat ikään kuin vähän enemmän puolueettomia asiantuntijalausuntoja ja mitkä sitten mahdollisesti sellaisten tahojen lausuntoja, joihin asiat vaikuttavat.

Sinällään en pidä sitä yhtään pahana, arvoisa puhemies, että myös asianosaiset ja he, joihin asiat tulevat vaikuttamaan, lausuvat ja pyrkivät vaikuttamaan lainsäädäntöön. Päinvastoin, se on erittäin hyvä ja täysin normaalia, sillä me kansanedustajat olemme vain tavallisia ihmisiä emmekä tietenkään tunne yhteiskunnan kaikkia osa-alueita ja pysty lainsäädännön vaikutuksia ihan jokaiseen tahoon itse arvioimaan.

Nykyään meillä on lainsäädännön vaikutusten arviointi pakollista, ja sitä tehdäänkin kaikkien lakiesitysten puitteissa. Silti aina välillä tulee tilanteita — tai aika useinkin — joissa jokin näkökohta on jäänyt huomiotta, ja sen vuoksi on tärkeää, että me myös voimme muutenkin, valiokuntakuulemisten ulkopuolella, vapaasti kuulla ihmisiä ja tahoja, joihin esitykset vaikuttavat. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kontula.

15.31 Anna Kontula vas: Arvoisa puhemies! Haluan vielä tehdä näkyväksi pari sellaista suomalaisen poliittisen kulttuurin lobbaamisen ilmiötä, joihinka tämä rekisteri ei nähdäkseni yllä.

Toinen on se, mitenkä valiokuntakuulemisiin valikoituvat ne asiantuntijat, joita siellä kuullaan. Siinähan on aivan keskeistä se, ketä on lobattu ja kuka on huolehtinut itse siitä,

Pöytäkirja PTK 79/2022 vp

että tulee kuultavaksi. Valiokunnissa kuulluista asiantuntijoista on tehty lukuisia selvityksiä, ja niissä aika lailla yksitotisesti tulee ilmi, että se on pääsääntöisesti valkoihoinen, useammin mies kuin nainen, keski-ikäinen, ylempään keskiluokkaan kuuluva, korkeakoulutettu, Helsingissä asuva henkilö, joka pääsee valiokuntaan kuultavaksi asiantuntijana. Kun ajatellaan, kuinka pienen osan suomalaisista tai edes asiantuntijoista tämä kuvaus pitää sisällään, niin on aivan selvä, että meidän valiokuntien asiantuntijakuuleminen on vääristynyt suhteessa siihen, mitä se olisi, jos kysymys olisi koko kansan tai kaikkien intressien ja näkökulmien kuulemisesta. Siihen vaikuttaa merkittävästi se, keitä kansanedustajat tuntevat, keitä kansanedustajat tapaavat, keitä kansanedustajat pitävät relevantteina tahoina.

Toinen ilmiö ovat erilaiset akatemit ja kurssit, joihin kutsutaan päättäjiä pohtimaan yhdessä tai perehtymään yhdessä johonkin aiheeseen. Klassinen esimerkki tästä tietysti on Puolustusvoimien maanpuolustuskurssi, mutta nykypäivänä se ei suinkaan ole ainoa. Kirkko järjestää Arvojen akatemiaa, Sitra järjestää talouden itsepuolustuskursseja ja järjesti aikaisemmin tulevaisuuskursseja, Suomen Metsäyhdistys järjestää Metsäakatemiaa ja niin edelleen. Näissä ei välttämättä lobata mitään yksittäistä lakiesitystä, mutta niissä vaikutaan aivan olennaisella tavalla, niin kun kaikki näihin osallistuneet tietävät, siihen, mikä on politiikan agenda, mikä on niin sanottu Overtonin ikkuna, millaiset asiat ovat prioriteettilistalla kärjessä ja mitkä taas sitten vähän vähäpätöisempiä. Kyllä minä väitän, että näillä kursseilla, niin sanotuilla kursseilla, syntyvät näkökulmat ja konsensukset vaikuttavat siten myöhemmin esimerkiksi hallitusneuvotteluihin ja niissä syntyviin ratkaisuihin oleellisella tavalla. Kuitenkaan mikään tästä asiasisällöstä ei tule kansalaisten nähtäville tämän rekisterin kautta, eivätkä esimerkiksi osallistujaluettelot, saati sitten ohjelmat ole kaikkien näiden osalta lainkaan julkisia tälläkään hetkellä.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Multala.

15.33 Sari Multala kok: Arvoisa puhemies! Toki menee ehkä hieman tämä keskustelu jo ohi tästä varsinaisesta lakiesityksestä, jossa on kyse siis avoimuusrekisteristä eli siitä, että muodostetaan rekisteri, jonka avulla tunnistetaan ne tahot, jotka pyrkivät vaikuttamaan erityisesti lainvalmisteluun tai muihin toimenpiteisiin, mitä tehdään vaikkapa ministeriöissä, ja se on hyvä. Pidän tätä erittäin kannatettavana.

Toki avoimuutta on hyvä lisätä myös muilla keinoin, ja meillähän onkin erilaisia säädöksiä esimerkiksi kuntapolitiikassa, kuntalaissa. Esteellisyydet ja sidonnaisuudet myös täällä eduskunnassa on ilmoitettava, ja sitä kautta voidaan seurata sitä, minkälaisia erilaisia intressitahoja kenenkin lähellä on. Totta kai on vielä paljon paikattavaa varmastikin esimerkiksi siinä, keitä tahoja vaikkapa nyt valiokunnissa kuullaan. Sen sijaan juuri siitä ei ehkä ihan suoria johtopäätöksiä voi vetää, keitä henkilöitä näissä valiokunnissa kuullaan, koska useimmiten he edustavat vaikkapa jotakin järjestöä tai ammattiliittoa tai jotakin muuta tahoja, ja on silloin selvää, että sieltä monesti tulee asiantuntija, joka on korkeasti koulutettu ja ehkä useammin nimenomaisesti vielä Helsingissä asuva, koska tämä eduskunta nyt sattuu täällä pääkaupungissa sijaitsemaan.

Tätä alueellista monipuolisuutta varmasti voimme nyt lisätä sen myötä, että meillä on käytössämme myös eduskunnan työjärjestyksen mahdollistama etäkuuleminen. Toivonkin, että sitä mahdollisuutta nyt käytetään hyödyksi siinä, että asiantuntijakuulemiset voivat sitä myöten olla ainakin nyt maantieteellisesti moninaisempia ja miksei toki myös Suo-

Pöytäkirja PTK 79/2022 vp

men rajojen ulkopuolella, eli kun kuulemme asioista, joita vaikka Euroopan parlamentista tai komissiosta meille tänne tulee, niin silloin toki voidaan kuulla helpommin etänä myös ihmisiä, jotka työskentelevät ulkomailla.

Arvoisa puhemies! Haluan vain todeta vielä — ehkä jäi edellisestä puheestani vähän epäselväksi — että pidän tätä avoimuusrekisteriä erittäin hyvänä asiana, ja on tärkeätä, että tällä myös jollain tavalla systematisoidaan, tuodaan näkyväksi sitä vaikuttamistyötä, jota jatkuvasti tapahtuu, ja mielestäni on myös hyvä, että sitä tapahtuu.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Mäkelä.

15.36 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Vielä tuohon äskeiseen keskustelunaiheeseen eduskunnan kuulemista asiantuntijoista ja lobbareista. Tämä edustaja Multalan esiin tuoma näkemys siitä, että alueellista kattavuutta voisi olla enemmän asiantuntijoissa, niin se on hyvä ja ymmärrettävä, ja tuen sitä itsekin. Tietysti siinä on se, että aika monet tahot ja järjestöt ja virastot ovat keskittyneet Helsinkiin — ja koska ne ovat keskittyneet Helsinkiin, niiden työntekijät ja asiantuntijat tyypillisesti asuvat pääkaupunkiseudulla, josta seuraa se, että nämä henkilöt, joita kuullaan, ovat käytännössä hyvin usein tällä seudulla asuvia.

Sitä jopa kritisaisin, että me voisimme lähteä eduskunnan kuulemisia arvottamaan sen mukaan, mitä ikää ja sukupuolta nämä henkilöt edustavat, koska kyllähän meidän täytyy kuunnella niitä, jotka ovat asiantuntevimpia niissä asioissa, mistä ollaan kuulemassa. Eli vaikka tämä keskustelu siitä, että turvallisuuspoliittista keskustelua käyvät pääasiassa mieshenkilöt, niin sattuneesta syystä nyt yleisesti ottaen vaikkapa asevoimien palveluksessa on enemmän mieshenkilöitä. Olisi toivottavaa, että sinne naisia hakeutuisi, koska hehän voivat hakeutua, mutta käytännössä siellä on kuitenkin aika paljon mieshenkilöitä.

Ja mainitsisin myös sen, että esimerkiksi perustuslakivaliokunta kuulee jatkuvasti lähes pelkästään miespuolisia, erittäin iäkkäitä henkilöitä, koska nämä miespuoliset, erittäin iäkkäät henkilöt ovat tämän maan perustuslakiprofessoreita. Pitäisikö meidän sitten laajentaa kuulemisia perustuslakivaliokunnassa vaikkapa lakitieteen opiskelijoihin, jotka edustaisivat hieman laajempaa ikä- ja sukupuolikirjoa, vai lähdemmekö siitä, että me kuulemme näitä professoreita? Tämä on mielenkiintoinen kysymys.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kontula.

15.38 Anna Kontula vas: Arvoisa puhemies! Pitkään ornitologiassa ajateltiin, että vain uroslinnut laulavat. Sitten jossain vaiheessa ornitologien keskuuteen tuli myös naisornitologeja. Ja vasta siinä vaiheessa, kun osa lintuja tarkkailevista ornitologeista oli naisia, huomattiin, että kappas, myös naaraslinnut laulavat. Vuosikymmenten ajan lintuja tutkineet ornitologit eivät olleet huomanneet laulavia naaraslintuja, koska se ei heidän näkökulmastaan ollut jollakin lailla relevanttia, tarttunut heidän näkökulmastaan havaintopäiväkirjoihin, tai sitten sitä pidettiin poikkeuksellisena.

Tämä on yksi esimerkki siitä, mitenkä oikeasti ikä, sukupuoli, asuinpaikka, etninen tausta ja muut tällaiset kontekstuaaliset tekijät vaikuttavat siihen, mitä asioita ihmiset korostavat, mihin asioihin he kiinnittävät huomiota, millaisia näkökulmia he kykenevät tuomaan keskusteluun. Ja nimenomaan tästä syystä meillä on parlamentaarinen järjestelmä, koska me ajattelemme, että esimerkiksi se, että ihmiset tulevat eri puolilta Suomea, vaikuttaa sii-

Pöytäkirja PTK 79/2022 vp

hen, miten he näkevät asiat ja miten he asioihin suhtautuvat. Tästä syystä ne ovat tärkeitä mittareita, mitenkä valikoituvat ne ihmiset, joita eduskunnassa kuullaan, eikä niitä voi sivuuttaa sillä, että etabloitunut asiantuntemus kasautuu tiettyjä piirteitä omaaville ihmisille.

On aivan totta, että perustuslakivaliokunta on korostuneesti kuullut vanhoja tai vanhe-
nevia miesoletettuja johtuen siitä, että etabloituminen oikeustieteessä, erityisesti valtio-
sääntöoikeudessa, vie aika monta vuosikymmentä aikaa. Mutta perustuslakivaliokunnassa
käydään kyllä tästä aiheesta jatkuvasti keskustelua ja pyritään myös tuomaan erilaisia
asiantuntijoita kuultavaksi siinä määrin kuin se on mahdollista. Ja se on nähdäkseni se kei-
no, jolla tähän asiaan voidaan puuttua: pyritään tekemään näkyväksi tällaiset ilmiöt, ja sil-
loin, kun on tilaisuus käyttää muunlaista asiantuntemusta, sitä myös hyödynnetään.

Otan esimerkiksi erilaiset sosiaaliturvaan liittyvät päätökset. Jos meidän järjestelmä ky-
kenisi enemmän kuuntelemaan niitä ihmisiä, jotka sosiaaliturvaa joutuvat hakemaan, niin
ehkä meidän sosiaaliturvajärjestelmä ei olisi niin kafkamainen kuin mitä se on nyt näitä
asiantuntijoita kuulemalla, kansanedustajien tekemien päätösten pohjalta, kun käytännös-
sä kukaan prosessin päättäjä ei ole itse kokemusasiantuntija.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja talousvaliokunnan on
annettava lausunto.

9. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Yhdistyneiden Kansakuntien kanssa Yhdistyneiden Kansakuntien yhteydessä toimivan Helsingin kriminaalipoliittisen instituutin perustamisesta tehdyn sopimuksen ja sen muuttamisesta tehdyn pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä sekä sopimuksen soveltamisesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 97/2022 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Matti Vanhanen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 9.
asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia, ja asian käsittelys-
sä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Keskustelu,
ministeri Henriksson.

Keskustelu

14.53 Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhe-
mies, värderade talman! Käsiteltävänä on ehdotus Euroopan kriminaalipoliittikan instituut-
tia eli HEUNIä koskevan lain muuttamiseksi. HEUNI on Suomen ja YK:n välisellä sopi-
muksella vuonna 1981 perustettu itsenäinen ja riippumaton tutkimusinstituutti. Instituutin
tehtävänä on tehdä tutkimusta, järjestää asiantuntijakokouksia sekä jakaa tietoa kriminaa-
lipoliittikan alalta.

HEUNIsta on annettu laki ja asetus vuonna 82. Näitä säädöksiä on hieman muutettu ku-
luneina vuosina, mutta ne ovat monilta osiltaan vanhentuneet. Erityisesti virkamiesoikeu-
delliset säännökset sekä monet hallinnolliset asiat ja käytännöt ovat muuttuneet lain säätä-

Pöytäkirja PTK 79/2022 vp

misen jälkeen. HEUNin henkilökuntaa koskevia säännöksiä muutettaisiin nyt niin, että ne olisivat valtion virkamieslain ja -asetuksen mukaisia. Lain säännöksiä olisi perusteltua muuttaa myös HEUNissa noudatetun vakiintuneen käytännön mukaisiksi. Muutokset vähentäisivät asioiden käsittelyyn liittyviä tulkintaongelmia, ja muutokset myös lisäisivät HEUNin itsenäisyyttä.

Arvoisa puhemies! Keskeisimpänä sisällöllisenä muutoksena voidaan pitää sitä, että nykyinen oikeusministeriön vahvistama johtosääntö korvattaisiin HEUNin johtajan antamalla työjärjestyksellä. Tällä muutoksella lisättäisiin HEUNin itsenäisyyttä ja riippumattomuutta. Muutos olisi myös nykyisten valtionhallinnon organisaatioita koskevien periaatteiden mukainen.

Det vill säga den viktigaste innehållsmässiga ändringen i den här rätt tekniska propositionen kan anses vara att den nuvarande instruktionen som fastställts av justitieministeriet ersätts med en arbetsordning som ges av institutets direktör. Genom den här ändringen ökas HEUNs självständighet och oberoende. Ändringen är också förenlig med de nuvarande organisationsprinciperna inom statsförvaltningen.

Esitettyjen muutosten toteuttaminen edellyttäisi myös asetuksen muuttamista. Lain asetuksenantotoimivaltuussäännös tulisi muuttaa perustuslain edellyttämäksi, eli laissa säädettäisiin täsmällisesti ja tarkkarajaisesti, mistä asetuksessa voidaan säätää. Lain uudistamista rajoittaa se, että osa lailla säädeltävistä asioista kuuluu tuon edellä mainitun YK:n kanssa solmitun sopimuksen alaan. Ulkoministeriön kanssa käytyjen keskustelujen perusteella on päädytty esityksen mukaisiin ehdotuksiin, jotka eivät mene kyseisen sopimuksen alaan sillä tavoin, että pitäisi käydä sopimusneuvotteluja YK:n kanssa. Kyse on siis sellaisista säännöksistä, joita voidaan kansallisesti itsenäisesti muuttaa. Tässä vaiheessa ei pidetty perusteltuna eikä aikataulullisesti edes mahdollisena tavoitella sopimusmuutoksia. HEUNin toimintaedellytysten lisäämiseksi on tärkeää toteuttaa nyt ehdotetut muutokset joutuisasti, ja muutosten on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2023 alusta lukien. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan.

10. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi positiivisesta luottotietorekisteristä ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 22/2022 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 17/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Matti Vanhanen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö TaVM 17/2022 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Yleiskeskustelu, edustaja Soinikoski. [Sanni Grahn-Laasonen: Saako esitellä?] — Joo, valiokunnan puheenjohtaja, Grahn-Laasonen.

Pöytäkirja PTK 79/2022 vp

Keskustelu

14.56 Sanni Grahn-Laasonen kok (esittelypuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Esittelen talousvaliokunnan mietinnön koskien lakia positiivisesta luottotietorekisteristä. Tämä on tärkeä lainsäädäntöhanke, jota on valmisteltu pitkään, ja se liittyy kotitalouksien pitkään kasvaneeseen velkaantumiseen ja toimiin, joilla pyritään torjumaan ylivelkaantumista. Positiivisen luottotietorekisterin tarvetta korostavat luottomarkkinoiden muuttuminen ja kansainväliset käytännöt, ja asia sisältyy myös komission vuodelle 2019 jo hyväksymiin maakohtaisiin talouspoliittisiin suosituksiin, eli on arvioitu, että tämä on toimi, joka voisi helpottaa tilannetta.

Olemme talousvaliokunnassa korostaneet positiivisen luottotietorekisterin tarvetta jo monissa vaiheissa ja kiirehtineet uudistuksen valmistelua. Esimerkiksi kun valmistelimme mietinnön maksuhäiriömerkintöjen säilytysaikojen lyhentämisestä, totesimme siinä yhteydessä, että tämä positiivinen luottotietorekisteri on sille tärkeä vastinpari ja osaltaan lieventää tämän jo tehdyn maksuhäiriömerkintöjen säilytysaikojen lyhentämistä koskevan sääntelyn mahdollisia luottokelpoisuuden arviointia heikentäviä vaikutuksia.

Talousvaliokunta pitää tätä hallituksen esitystä siis tärkeänä, sääntelyä perusteltuna ja tarkoituksenmukaisena ja puoltaa yksimielisesti sen hyväksymistä muutamien teknisluonteisin muutoksin.

Positiivisen luottotietorekisterin on tarkoitus toimia luotonantajia, valvontaviranomaisia ja kansalaisia palvelevana tietokantana, jonka avulla luotonantaja voisi nykyistä paremmin arvioida luotonhakijan maksukykyä. Kansalaisille vapaaehtoinen, kattavilla, laajoilla ja yhdenmukaisilla määritelmillä ja raportoiduilla tiedoilla katettu luottorekisteri toimisi myös oman talouden seurannan välineenä. Näin edistettäisiin kokonaisvelkaantumisen hahmottamista ja ehkäistäisiin ylivelkaantumista, eli olisi olemassa nykyistä helpompi työkalu sitä varten, että ihmiset voivat seurata ja hahmottaa myöskin omaa talouttaan.

Kattavan tietosisällön merkitys nousi esille valiokunnan asiantuntijakuulemisissa, Tältä osin talousvaliokunta pitää puutteellisena taloyhtiölainojen jättämistä esityksen ulkopuolelle. Se on erittäin harmillista, sillä valiokunnan saaman selvityksen mukaan taloyhtiölainojen osakaskohtaiset velkaosuudet muodostavat 14 prosenttia kotitalouksien velan kokonaismäärästä, ja nämä taloyhtiölainat ovat usein juuri se osa henkilön velkarasitusta tai velkataakkaa, jota on vaikea hahmottaa ikään kuin omaksi, itselle kuuluvaksi vastuuksi. Eli olisi erittäin tärkeätä, että taloyhtiölainat saataisiin luottotietorekisteriin mahdollisimman nopeasti, ja kiirehdimme valiokuntana myöskin tätä jatkovalmistelua.

Lopuksi talousvaliokunta kiinnittää huomiota rekisterin vaikutuksiin, luotonmyöntöprosesseihin ja kuluttajille mahdollisesti siirtyviin kustannuksiin. Valiokunta kiinnittää kriittistä huomiota järjestelmän arvioituun kustannustasoon. Huolimatta korkeista tietosuojaa ja tietojen hallintaa koskevista vaatimuksista pitää valiokunta arviota käytetyistä henkilötietovuosista korkeana. Siis pidämme tätä kalliina hankkeena, ja toivomme, että erityisesti kun toimeenpannaan tätä rekisteriä, käytäisiin myös läpi nämä kustannukset ja huolellisesti arvioitaisiin, miten tämä voidaan tehdä mahdollisimman tehokkaasti myös ajatellen valtion budjettia.

Näiden huomioiden jälkeen talousvaliokunnan päätösehdotus yksimielisesti on, että eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen 22/2022 sisältyvät 2. ja 3. lakiehdotuksen ja että eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen sisältyvät 1. ja 4. lakiehdotuksen.

Pöytäkirja PTK 79/2022 vp

Tässä lyhyt esittely. — Kiitos, arvoisa puhemies.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Soinikoski.

15.01 Mirka Soinikoski vihr: Arvoisa puhemies! Lähes 400 000 suomalaisella on maksuhäiriömerkintä. Erityisen huolestuttavaa on, että nuorten velkaantuminen ja maksuhäiriömerkinnät ovat kasvaneet vauhdilla koko 2010-luvun. On selvää, että suomalaisten velkakierre pitää saada taitettua, siksi kotitalouksien ylivelkaantumisen taltuttamiseksi on tehty useita toimenpiteitä tällä kaudella. Nyt käsittelyssä oleva lakiehdotus positiivisesta luottotietorekisteristä mahdollistaa sen, että luotoista ja maksukyvyistä tallennettaisiin tietoja keskitetysti ja rekisterin avulla luotonantajat voisivat nykyistä helpommin arvioida lainanhakijan todellista maksukykyä.

Arvoisa puhemies! Talousvaliokunta piti saamansa selvityksen mukaan positiivista luottorekisteriä hyvänä toimenpiteenä suomalaisten ylivelkaantumisen hillintään. Valiokunnan mietinnön mukaan positiivinen luottorekisteri parhaimmillaan torjuu suomalaisten ylivelkaantumista useilla eri mekanismeilla, kun sekä luotonhakijalla että luotonantajalla on kokonais käsitys luotonhakijan taloudellisesta tilanteesta. Samalla se lisää päätöksenteon tueksi tietoa, jonka avulla ylivelkaantumiseen pystytään puuttumaan aikaisempaa hanakammin. Se kuitenkin edellyttää sitä, että järjestelmän kehittämisessä ja sääntelyn seurannassa kiinnitetään erityistä huomiota tietosisältöön ja rekisterin käyttötarkoituksen kattavuuteen.

Rekisteritietojen on oltava yleistasoisesti hyödynnettävissä myös tutkimustarkoituksiin. Jatkossa meidän on varmistettava järjestelmän tekninen toimivuus ja riittävät resurssit, jotta järjestelmä toimii mahdollisimman hyvin suomalaisten ylivelkaantumisen taittamisessa ja ohjaa ihmisiä kestävämpään talouden hallintaan. Sen on myös ohjattava luotonantajia vastuullisempaan toimintakulttuuriin.

Arvoisa puhemies! Positiivinen luottotietorekisteri on tärkeä työkalu suomalaisten ylivelkaantumisen ehkäisyssä ja hillitsemisessä, mutta se ei saa vaarantaa yksityishenkilöiden tietosuojaa. Tähän asiaan lakivaliokunta kiinnitti huomiota lausunnossaan, jossa korostettiin toimivan ja tehokkaan valvonnan merkitystä. Luottotietorekisteri sisältää laajoja tietoja yksityishenkilöistä ja heidän taloudellisesta asemastaan.

Lakivaliokunta kannattaa ehdotettua ratkaisua, jossa ilmoitus- ja ilmoittautumisvelvollisuuden valvonta on osoitettu eri viranomaiselle kuin varsinainen rekisterinpito. Hajautettu valvonta on kannatettavaa, sillä kuluttajaluotonantajien velvollisuuksien noudattamista on valvottava sen viranomaisen taholta, joka muutenkin toimii kyseisen luotonantajan toimilupa- ja rekisteröintiviranomaisena. Tarkkuus eri viranomaisten velvollisuuksissa ja valvontavastuussa on äärimmäisen tärkeää, jotta yksityishenkilöiden tietosuoja pystytään huolehtimaan parhaalla mahdollisella tavalla. Tähän on kiinnitettävä erityistä huomiota myös lain käyttöönottovaiheessa.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Laukkanen.

15.04 Antero Laukkanen kd: Arvoisa herra puhemies! Positiivista luottotietorekisteriä on kovasti mainostettu hienona asiana. Suhtaudun siihen hieman kriittisesti seuraavin perustein.

Pöytäkirja PTK 79/2022 vp

Oikeusministeriö teetti vuonna 2018 selvityksen, jossa todetaan positiivisten luottotietojen tarve ja nähdään, että tällainen olisi syytä perustaa. Jostain kummasta syystä tämän luottorekisterin nimeksi valittiin positiivinen luottorekisteri. Osa lausuntopalautteiden antajista kuitenkin katsoi, että selvityksessä esille tuodut tavoitteet voitaisiin saavuttaa olemassa olevia keinoja kehittämällä ja olemassa olevaa sääntelyä tarkentamalla. Vaikka uuden luottorekisterin perustamista pidetään laajasti tarpeellisena erityisesti pankkien toimesta, niin hallituksen esitys ei perustele riittävästi sitä, miten esitys käytännössä ehkäisee ylivelkaantumista. Tähän kiinnitti huomiota myös lain arviointineuvosto lausunnossaan. Lisäksi useat luotonantajat eivät kuulu rekisterin piiriin, joten kaikkia tietoja ei ole mahdollista saada kuluttajan luottotilanteesta. Lain tarkoitus ei näiltä osin toteudu.

Luotonantajan velvollisuus arvioida kuluttajan luottokelpoisuutta on jo nyt kirjattu useaan eri lakiin — luottotietolakiin, kuluttajansuojalakiin — ja Finanssivalvonnan sitoviin tarkentaviin ohjeisiin, joiden keskeinen sisältö on se, että luoton myöntämisen tulee aina perustua luottoanalyysiin. Tätä rekisterilakia ei siis olisi tarvittu ollenkaan.

Kuluttajansuojalain 7 luvun 14 §:n 1 momentin mukaan luotonantajan on ennen luottosopimuksen tekemistä arvioitava, kykeneekö kuluttaja täyttämään luottosopimuksen mukaiset velvoitteensa — niin sanottu kuluttajan luottokelpoisuusarviointi. Arviointi on tehtävä kuluttajan tuloja ja muita taloudellisia olosuhteita koskevien riittävien tietojen perusteella. Pykälää koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa on selostettu varsin yksityiskohtaisesti, mitä seikkoja luotonantajan yleensä tulisi vähintään selvittää. Jos siis rahalaitokset jo nykyisellään noudattaisivat näitä ohjeita ja jos niiden noudattamista valvottaisiin, mikä olisi Finanssivalvonnan tehtävä, niin ylivelkaantuneita olisi huomattavasti vähemmän eikä nyt esitettävää lakia luottorekisteristä tarvittaisi.

Kuten valiokunnan puheenjohtaja totesi, tämä esitys on erittäin kallis. Se on kallis ja byrokraattinen. Se aiheuttaa merkittäviä lisäkuluja valtiolle, rahalaitoksille ja ennen kaikkea kansalaisille, jotka omissa luottokustannuksissaan tämänkin uuden hankkeen hinnan maksavat. Esityksen perusteluissa tuodaan esille se seikka, ettei todellisia kuluja voi tässä vaiheessa edes arvioida. Lausunnoissa on myös pidetty kustannuksien arviointia liian alhaisena.

Puhemies! Hallituksen esityksen nimeksi on valikoitunut positiivinen luottorekisteri. Nimi on epäonnistunut. Kuluttajien luottotietojen rekisteröinnissä ei ole mitään positiivisuuteen viittaavaa — ne ovat vain tietoja. Mikään muu maa Euroopassa ei käytä luottorekisteristä ilmaisua positiivinen luottorekisteri. Poikkeavuus on ilmeinen. Lain nimen tulee olla neutraali eikä tunnelautunut. Nimi voisi olla, kuten muutamat asiantuntijat ehdottivat, laki luottorekisteristä tai luottorekisterilaki, jolloin se olisi johdonmukainen esimerkiksi luottolaki-nimen kanssa.

Asiantuntijakuulemisessa kävi myös ilmi, että luottotietojen ajantasaisuus on käytännössä vaikea toteuttaa ja vaatii runsaasti henkilöstöä, mikä lisää kustannuksia. Myönnetyistä luotoista ja niissä tapahtuvista muutoksista olisi ilmoitettava tämän esityksen mukaan viimeistään toisena arkipäivänä. Käytännössä tämä tulee olemaan erittäin vaikeaa ja vaatimaan merkittävää lisäystä henkilöstöön ottaen huomioon ulosoton piirissä olevien maksuhäiriöisten määrän.

Arvoisa puhemies! Verohallinto kiinnittää huomiota siihen, ettei esityksessä riittävällä tarkkuudella määritellä, mitä luotonantajan salassa pidettäviä tietoja luottotiedoista voidaan luovuttaa. Oikeusministeriö ei kuitenkaan vastineessaan pitänyt täsmennystä tarpeellisena. Tämä tekee esityksestä haavoittuvan kansalaisten yksityisyyden kannalta. Suomen

Pöytäkirja PTK 79/2022 vp

Yrittäjät kiinnitti lausunnossaan huomiota hallituksen esityksen yritysvaikutuksiin siltä osin kuin on kyse toiminimiyrittäjistä, joiden luottokelpoisuutta arvioitaisiin luonnollisina henkilöinä, ja erityisesti ehdotetun sääntelyn vaikutuksista työllistymiseen. Se katsoo, että olisi ollut erittäin tärkeää arvioida hyvin perusteellisesti esitykseen liittyvät yritysvaikutukset. Esitys saattaa hidastaa ja heikentää merkittävästi luotonsaantia. Suomen Yrittäjiä ei lainvalmistelussa kuultu ollenkaan.

Puhemies! Päätelmäni on: hallituksen esitystä voidaan pitää siinä määrin keskeneräisenä, ettei sitä tulisi saattaa voimaan tässä muodossa ollenkaan.

Puhemies! Olisi ollut hienoa tehdä tämä asia kunnolla alusta loppuun saakka — ei kii-reellä vaan sillä tavalla, että tämä luottorekisteri palvelisi ennen kaikkea kuluttajia. Nyt se palvelee vain pankkien, rahalaitosten kyltymätöntä halua saada meistä loputtomasti tietoa. Tämä digivankila, johon ihmiskuntaa ajetaan, alkaa olla kaltereiltaan jo sen luokan paksui-nen, että me olemme tämän digimaailman vankeja emmekä nauti sen tuomista hyödyistä tai vapaudesta. Tämä luottorekisterilaki lisää pankkien tietoa ja tiedon määrää meistä ih-misistä ja tulee vaikeuttamaan luotonsaantia ja kategorisoimaan ihmiset todella merkittä-västi erilaisiin ryhmiin, ja myös luoton hinnat tulevat nousemaan niille pienituloisille, jot-ka niitä luottoja eniten tarvitsisivat. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Hoskonen.

15.11 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa puhemies! Edustaja Laukkasen puheenvuoron jäl-keen totean vain lyhyesti sen, että tästä lakipaketista, positiivisesta luottotietorekisteristä, on haaveiltu tietojeni mukaan jo monta vaalikautta. Minun arviointikykyäni ei riitä sano-maan, onko tämä nyt sitten tavattoman huono tai tavattoman hyvä. Se on kuitenkin fakta, että tästä on pitkään haaveiltu, ja periaatehan tässä on vain se yksinkertainen asia, että yri-tetään hillitä sitä, että ihmiset ylivelkaantuvat ja luottoja on liikaa. Olisi yksi keskitetty tie-torekisteri, josta tämä voidaan tarkistaa, kun asiakas menee pankkiin vaikka nyt hakemaan autolainaa tai asuntolainaa tai jotain muuta lainaa. Kannattaa muistaa, että tämä on positiiv-
vinen luottotietorekisteri. Onko tuo nimi nyt sitten oikein? Negatiivinen luottotietorekiste-ri taitaa olla ulosottomerkintä tai maksuhäiriömerkintä. On tässä kuitenkin se hyvä puoli, että tämä on hyvän puolella, niin kuin lainlaattijan aina olla pitää.

Lopuksi, arvoisa puhemies, vielä se, että Euroopan unionissa me tiedämme, mikä on tämä velkaantumiskehitys. Tämä on aivan järkyttävä. Ja edustaja Laukkasen terve epäily sitä kohtaan, onko tämäkään rekisteri hyvä, on sinänsä hyvää arviointia edustaja Laukka-selta. Muistetaan Euroopan unionissa ja Euroopan keskuspankin alueella tapahtuneet stres-sitestit pankeille. Niitä tietävästi suoritettiin noin kymmenen kappaletta, ja siitäkin huoli-matta pankkeja kaatui. Ikävä kyllä pahoin pelkään, että jo ensi vuoden puolella tämä sama ilmiö toistuu, että ylivelkaantuneet maat joutuvat ongelmiin. Vaikka niitä testejä tehdään, niin siitä huolimatta ollaan pulassa.

Kaikki me tiedämme, että kun velkaa on liikaa — niin kuin Suomen valtiollakin on — se tulee aiheuttamaan ongelmia. Tämän kanssa me elämme, mutta sitä vartenhan näitä rekis-tereitä tarvitaan, että pystytään jonkinlainen kuva muodostamaan luotonottajan talou-dellisesta tilanteesta, voiko hän sen luoton koskaan takaisin maksaa.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Laukkanen.

Pöytäkirja PTK 79/2022 vp

15.13 Antero Laukkanen kd: Arvoisa puhemies! Nyt ehkä hieman selkokielellä: Tosiaan tilanne on sellainen, että luotonantajallahan on velvollisuus, kolmessa eri laissa oleva velvollisuus, selvittää luotonhakijan kaikki mahdolliset tiedot — jopa sellaiset tiedot, joita ei normaalisti ole saatavilla. Hänellä on oikeus ja mahdollisuus kysellä niitä tietoja.

Tämän lain ulkopuolellehan jäävät muun muassa osamaksusopimukset. Minullahan voi olla osamaksusopimus keittiön valmistuksesta, kodinkoneiden ostosta, saunan rakentamisesta. Kaikki tällaiset jäävät ulkopuolelle, jos niitä luottoja ei oteta pankeista. Jos esimerkiksi ostan Askosta uudet kalusteet ja maksan niistä kymppitonin ja maksan niitä viiden vuoden maksuajalla, tästä ei ole missään rekisterissä mainintaa. Eli tämä jää keskeneräiseksi. Ehkä se on se huoli, joka itselläni tässä oli päällimmäisenä, kun tähän esitykseen tein eriävän mielipiteen. Valitettavasti se ei saanut kannatusta valiokunnassa — eikä ilmeisesti täällä salissakaan tule saamaan — mutta tiedän, että tämä asiointi on juuri niin kuin olen sen kuvannut. Pankkien pitäisi jo nyt selvittää kaikki mahdolliset tiedot, mutta ne eivät tee sitä, joten nyt ne saavat tämmöisen lain, joka automaattisesti niille suoltaa lähes kaiken mahdollisen tiedon meistä ja meidän maksuistamme. — Kiitos.

Yleiskeskustelu on päättynyt.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 22/2022 vp sisältyvien 1.-4. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

11. Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2022 toiseksi lisätalousarvioksi

Hallituksen esitys HE 81/2022 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 16/2022 vp

Mietinnön pöydällepano

Puhemies Matti Vanhanen: Pöydällepanoa varten esitellään päiväjärjestyksen 11. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että mietintö pannaan pöydälle 27.6.2022 pidettävään täysistuntoon.

Puhemiesneuvosto ehdottaa, että lisätalousarvioehdotuksen ainoassa käsittelyssä noudatetaan seuraavaa menettelyä:

Asian käsittely alkaa maanantaina 27.6.2022 kello 14 pidettävässä täysistunnossa yleiskeskustelulla, jossa on nopeatahtinen osuus, jolloin etukäteen varatut puheenvuorot saavat kestää enintään 5 minuuttia. Puhemiesneuvosto suosittaa, että myös nopeatahtisen keskusteluosuuden jälkeen pidettävät puheenvuorot kestävät enintään 5 minuuttia.

Muutosehdotukset on jätettävä keskuskansliaan viimeistään maanantaina 27.6.2022 kello 10. Asiaan liittyvät äänestykset ovat tiistaina 28.6. Siltä osin kuin lisätalousarvioehdotukseen ei ole ehdotettu muutoksia, se katsotaan hyväksytyksi valtiovarainvaliokunnan mietinnön mukaisena.

Menettelytapa hyväksyttiin.

Keskustelua ei syntynyt.

Mietintö pantiin pöydälle 27.6.2022 pidettävään täysistuntoon.

Pöytäkirja PTK 79/2022 vp

12. Vahvistamatta jääneenä palautunut laki lohenkalastuksen määräaikaisesta kieltämisestä Tenojoen vesistöissä (HE 56/2022 vp)

Vahvistamatta jäänyt laki VJL 1/2022 vp

Valiokunnan mietintö MmVM 6/2022 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 27.6.2022 pidettävään täysistuntoon.

13. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on maanantaina 27.6.2022 klo 14.00. Täysistunto lopetettiin klo 15.43.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Maija-Leena Paavola